

Львівський національний
медичний університет
ім. Данила Галицького, Львів,
Україна

ВІРУСНІ ГЕПАТИТИ І РАК ПЕЧІНКИ

**М.А. Андрейчин, В.І. Дрижак,
О.В. Рябоконт, В.С. Копча (2010)**
ТДМУ: Укрмедкнига.

Тернопільські вчені і видавці порадували українську медичну громадськість новою цікавою книгою про рак печінки і вірусні гепатити. Важко знайти в сучасній медицині тему більш актуальну для дуже широкого кола фахівців.

Вірусні гепатити парентерального шляху передачі набули поганої слави як наслідок помилок при переливанні крові, необережності при операціях, супутня патологія при інфікуванні наркоманів і т. п. Гепатити стають професійною хворобою медиків. Відомо, що вірусна інфекція, яка зумовлює гострі гепатити, в значному відсотку випадків хронізується, спричиняє розвиток цирозу, дає початок первинному раку печінки. Сказаного достатньо, щоб вважати появу рецензованої книжки своєчасною, потрібною і актуальною. Автори, серед яких є інфекціоніст, онколог, морфолог, імунолог зуміли підійти до проблеми з мультидисциплінарної точки зору і тому створили сучасну ґрунтовну науково-практичну розробку. Треба враховувати, що в Україні на вказану тему монографії не видавалися.

Основну увагу авторів привернула проблема метастатичних пухлин печінки, що об'єднує гепатоцелюлярну карциному, холангіому і гепатохолангіому, тобто пухлини, які в сучасній онкології залишаються найменше вивченими. Тому логічно, що першим розділом монографії є «Етіологія, епідеміологія і патогенез гепатитів В, С, D у контексті їх хронізації та трансформації в цироз печінки».

Автори детально характеризують збудники, які належать до ДНК-вмісної родини *Herpesviridae* та РНК-вмісної родини *Flaviviridae* (вірус гепатиту С). У розділі проаналізовано розповсюдження різних вірусів гепатиту в окремих регіонах і серед різних популяцій (епідеміологія), їх роль у виникненні гепатитів, хронізації останніх і переходу в цироз (етіологія та патогенез). Автори вказують, що елімінація HBV і HCV із організму залежать від особливостей імунної відповіді, тому ці інфекції належать до імуноопосередкованих захворювань. З цієї точки зору і представлено процес хронізації. Так, при HCV-інфекції виявлено пряму залежність видужання або хронізації від рівня Th-1- і Th-2-імунної відповіді лімфоцитів. Сильна вірусспецифічна CD4⁺ Т-клітинна відповідь із продукцією цитокінів Th-1-типу при гострому гепатиті С сприяє елімінації вірусу і видужанню. Автори наводять цікаві власні дані, що досліджують вміст цитокінів у сироватці

крові хворих на хронічний гепатит С з різними стадіями фіброзу печінки. Належну увагу автори приділяють розбалансованості цитокінового ланцюга регуляцій, для чого знаходять клінічні паралелі.

Для клініцистів цікавим виявиться розділ, де розглядаються клінічні прояви HBV- і HCV-інфекцій та способи їх діагностики. Автори справедливо вказують, що у більшості хворих відсутні дані про перенесений у минулому вірусний гепатит. Це не знімає загрози хронізації і розвитку в майбутньому цирозу. Тому важливим критерієм оцінки перебігу хронічного гепатиту В є частота і характер загострень. Можуть бути так звані біохімічні загострення за відсутності будь-яких проявів захворювання. Справедливо відзначено, що латентний перебіг для діагностики є дуже складним у зв'язку з відсутністю клінічних проявів. Автори наводять дані, що поєднання двох чинників (наприклад зловживання алкоголем і наявність HBsAg і антитіл до серцевинного антигену — HBe) погіршує прогноз хронічного гепатиту С. Головними причинами смерті хворих на хронічний гепатит С є печінкові й позапечінкові ускладнення цирозу, зокрема, пов'язані зі змішаною кріоглобулінемією.

Окремий розділ присвячено алкоголізму, який разом із цирозом печінки є визначеним фактором ризику первинного раку печінки. Автори ретельно аналізують часто суперечливі дані літератури з цього питання. Автори підкреслюють, що особливістю алкогольного цирозу-раку печінки є жирова дистрофія, перичелюлярний фіброз, наявність тілець Маллорі та мікронодулярна форма вузлів регенеративів. Водночас, коли для цирозу-раку печінки вірусної етіології більш характерними є утворення макровузлів, лімфоїдно-клітинна інфільтрація різного ступеня та утворення ступінчастих некрозів.

Окремо розглянуто роль деяких біологічних чинників і, зокрема, збудника опісторхозу у виникненні первинного раку печінки. Це особливо актуально для певних географічних регіонів, де набули поширення печінкові трематоди. Цікаві дані про роль поліциклічних вуглеводів, цикламатів і сахарину, азобарвників і мікотоксинів, зокрема афлатоксину. Автори наводять дані про різноманітні токсини і медичні препарати, які також можуть бути етіологічними або сприяючими факторами у виникненні раку печінки. Для практичних лікарів буде дуже цікавим розділ про клінічні та морфологічні аспекти гепатоцелюлярного і хо-

лангіоцелюлярного раку печінки. Автори наводять 6 варіантів (за А. Хазановим) клінічного перебігу раку, виділяючи: 1) гепатомегалічний варіант, 2) цирозоподібний варіант, 3) кістозний варіант, 4) гепатонекротичний (абсцесоподібний) варіант, 5) іктерообтураційний варіант, 6) замаскований варіант.

Наведені витяги з історій хвороб і описи морфологічних досліджень підтверджують вартість монографії для клініцистів та морфологів. У цьому ж відношенні цікавим є і розділ книги, де обговорюється стосунок первинного і метастатичного ураження печінки, а також закономірності метастазування первинного раку печінки. Цей розділ особливо цінний для клінічних онкологів.

Зрозуміло, що тема монографії не могла обійтися без детального розгляду сучасних класифікацій і стандартів діагностики первинного раку печінки.

І вдячний читач знайде цей цінний матеріал при уважному читанні монографії. Логічно завершується рецензована книга розділом про лікування хворих на первинний рак печінки. Це, безумовно, важкий розділ онкології, але завдяки успіхам хірургічних спеціальностей і появою нових можливостей хіміотерапії він став дещо більше оптимістичним. З рекомендаціями авторів щодо профілактики первинного раку печінки, безумовно, треба погодитися.

Закінчується рецензована монографія солідним бібліографічним показником, що налічує 550 назв. Ознайомлення з наведеною бібліографією свідчить про найновіші досягнення вітчизняної та світової літератури з порушеного питання. У цілому монографія залишає приємне враження сучасної розвідки на вельми актуальну тему, виконану відповідно до сучасних високих вимог.